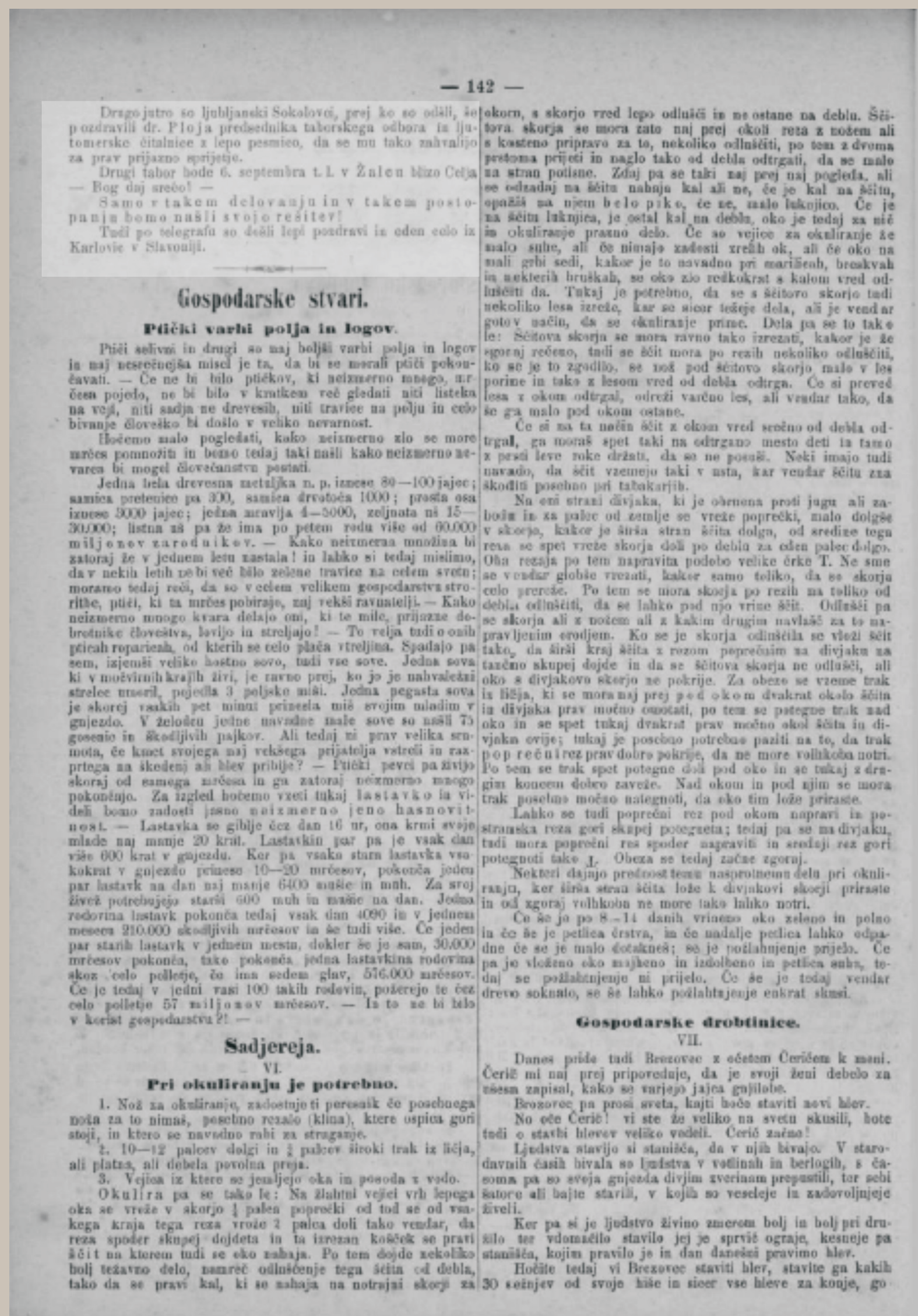
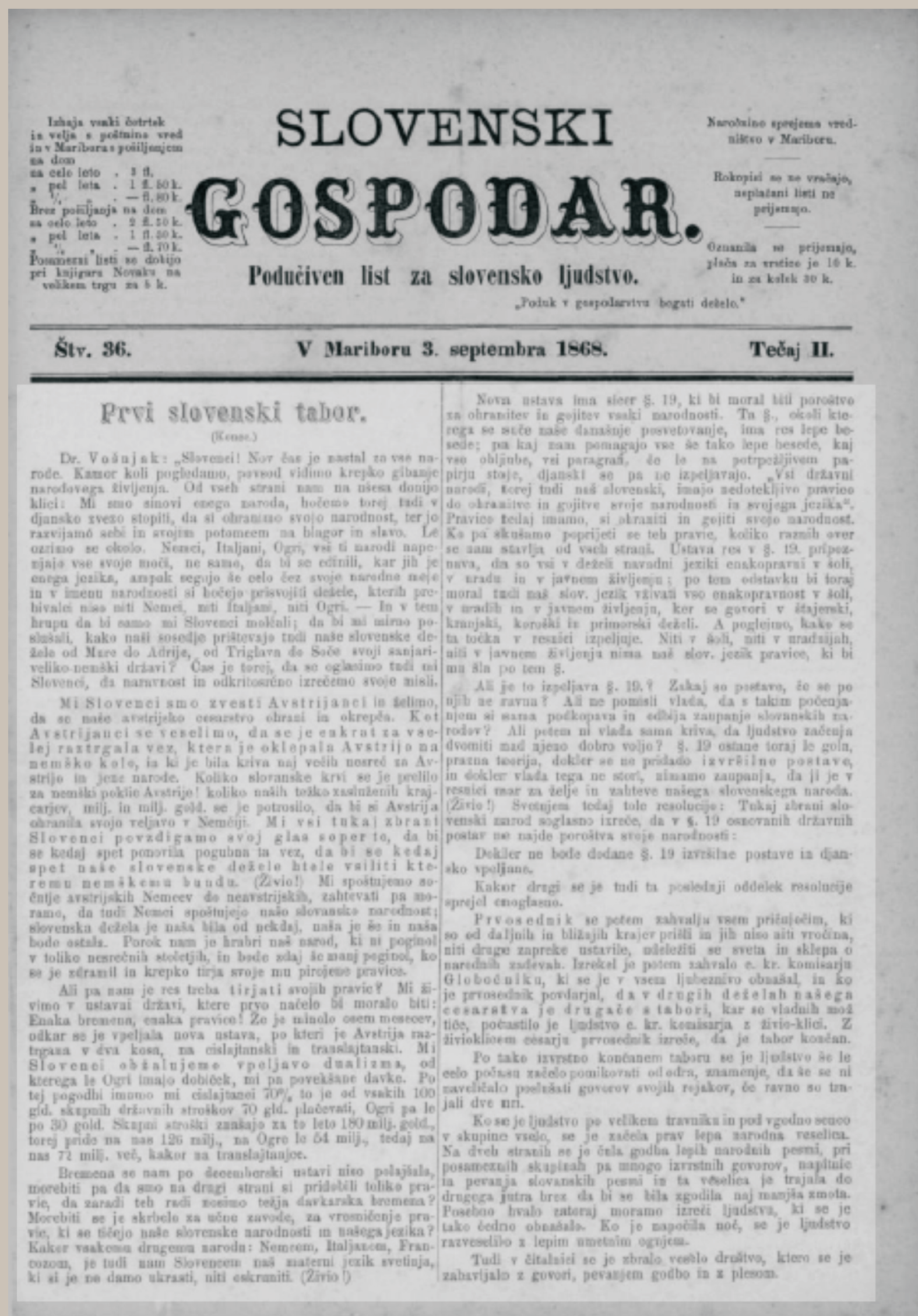

VOŠNJAK - NARODNI BUDITELJ, POLITIK

"Tu je stala na odrih posvetna in duhovna inteligenca v nerušeni edinosti, združena v bratovski ljubezni, pred odrom pa na tisoče in tisoče mož in tudi žen, ki so vsi napeto poslušali govornike in jim pritrjevali z glasnimi klici. In ideje tu izrečene so še širile od hiše do hiše in dotedaj nezavedno ljudstvo je začelo samo do sebe spoznavati in čutiti krivice, ki se mu gode."*

Med govorniki je nastopil tudi dr. Josip Vošnjak, ki se je na tabor pripeljal skupaj z ostalimi rodoljubi s Štajerske - Ptuja, Ormoža, Maribora, Žalca, Slovenske Bistrice. Zbranim je spregovoril o 19. členu državnega temeljnega zakona, ki ga je objavil Slovenski gospodar

Dr. Josip Vošnjak

Osrednja točka taborov so bili govori, v katerih so se narodni voditelji in poslanci zavzemali za Zedinjeno Slovenijo. Govore na taborih so spremljale resolucije, zahteve po Zedinjeni Sloveniji, po uvedbi slovenščine v urade in šole, po ustanovitvi strokovnih, zlasti kmetijskih šol, univerze ipd. Medtem ko so prve tabore organizirali in se jih udeleževali samo mladoslovenci, so prvaki staroslovencev stali ob strani in so se taborskemu gibanju pridružili šele, ko je gibanje že doživelo svoj razmah.

Fotografija z govorniki tabora na Vižmarjih 17. maja 1869 leta, med njimi je tudi dr. Josip Vošnjak. Po vižmarskem taboru se je udeležil še enega pri Ormožu, potem pa ni "obiskal nobenega tabora več". Je pa zato istega leta 1869 spisal brošuro Slovenski tabori

Plakat za tabor v Vižmarjih 17. maja 1869

Na tabore so prihajali peš in na konjih, oblečeni v narodne noše in okrašeni s slovenskimi zastavami ali na okrašenih vozeh ob zvokih "muzike"

* J. Vošnjak: Spomini, 1982, str. 241

VOŠNJAK - NARODNI BUDITELJ, POLITIK

Ustanavljanje slovenskih hranilnic - kreditnih zadrug

"Dokler kmetje niso bili svobodni in popolni lastniki svoje zemlje, se tudi zadolžiti niso mogli, vsaj ne na ta način, da bi se jim smel prodajati grunt. Po osvobajanju leta 1848 pa so najedenkrat prestopili iz naturalnega v denarno gospodarstvo. Namesto desetine in tlake so morali plačevati visoko odvezo, poleg tega vedno rastoče davke in neusmiljeno visoke pristojbine. Naj je kmeta zadela kaka nezgoda: toča, ogenj, povodenj, nesreča pri živini, bolezen, moral si je izposojati denar; ravno tako, kadar mu je bilo izplačevati dote in dedne deleže. Dolgovi so torej silno naglo naraščali ...". *

"Srečen Slovenec" se na Zorčevi istoimenski karikaturi iz leta 1883 poskuša izmuzniti davkarju, ki je prišel po "državni, deželni in občinski davek s prikladami". "Skoz sprednja vrata ne bom šel v hišo, ker me tam čaka davkar; grem rajši skoz zadnja," razmišlja Slovenec. Pri zadnjih vratih za Slovencem oprezuje narodnjak s pušico za zbiranje "narodnega davka za spominke, časnike, knjige in narodni dom". Slovenec: "Joj, joj, tukaj me pa čaka še drug s svojo pušico. Kako li bom šel zdaj v hišo ali ven!"

V drugi polovici 19. stoletja so dozorele gospodarske in družbene razmere za razvoj zadružništva na Slovenskem. Množici slovenskih kmetov, obrtnikov in trgovcev je kronično primanjkovalo kapitala in zlasti kmetje so se drago zadolževali (tudi do 30 odstotkov!) pri bogatih zasebniki in tujih denarnih zavodih, ki so to znali tudi politično izkoriščati.

Slovenski rodoljubi so začeli razmišljati, kako bi slovenskega kmeta iztrgali iz krempljev nemškega kapitala, zato so začeli ustanavljati slovenske hranilnice - kreditne zadruge, ki so kmetom zagotovile dostop do kreditov, z nizkimi obrestnimi merami pa so izkoreninile do takrat prisotno oderuštvo.

Od kod ideja?

Dr. Josip Vošnjak se je leta 1868 udeležil vseslovanske proslave ob položitvi temeljnega kamna za izgradnjo Narodnega gledališča v Pragi. Na povabilo Václava Kratochvíla si je po proslavi ogledal in se seznanil z delovanjem in poslovanjem ene izmed čeških kreditnih zadrug - "založen".

Po vrnitvi je dobil idejo, da bi s tako gospodarsko organizacijo lahko pomagal tudi Slovencem in objavil štiri obširne članke z naslovom "Učimo se od Čeho-Slovanov!"

"Le posnemajmo Čehe na polju, v hiši, v delavnici, v šoli, na javnem trgu ... delajmo, kakor oni delajo in v malo letih se bo pokazal najobilnejši plod našega truda."

Skupaj z bratom Mihaelom sta začela s projektom posojilniškega zadružništva in na tem področju orala ledino: Josip je poskrbel za teoretične osnove (npr. posojilnice na pomoč kmetškemu ljudstvu iz leta 1872), Mihael pa je kot praktik z veliko znanja in energije uresničeval bratove ideje.

Prva kreditna zadruga, ki je vpregla voz razvoja zadružništva v Sloveniji, je bila ustanovljena leta 1872 in verjetno ne naključno ravno v mestu prvega slovenskega tabora - Ljutomeru.

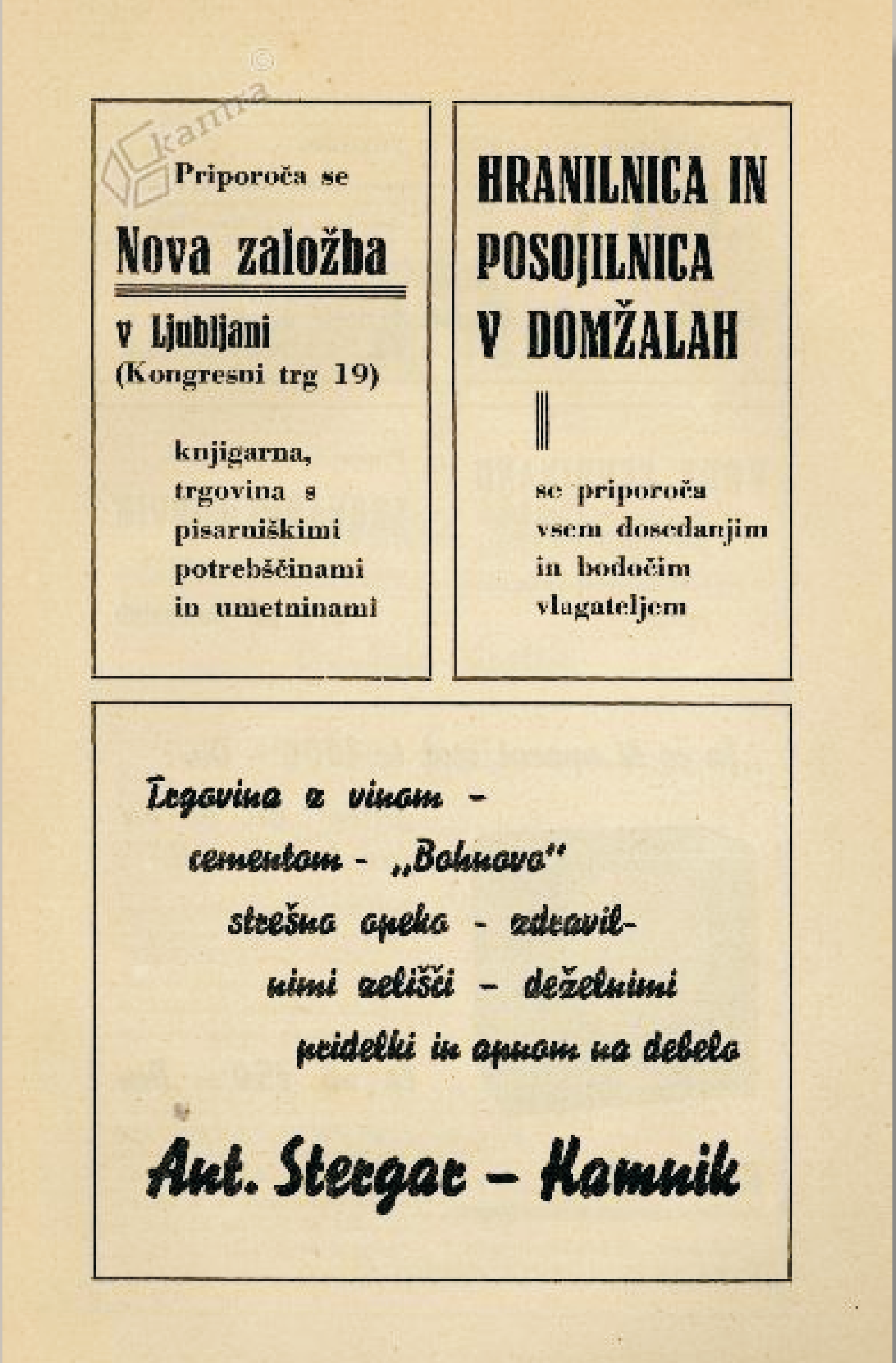
Ljutomer, kjer je bila leta 1872 na pobudo Ivana Kukovca ustanovljena prva slovenska kreditna zadruga - posojilnica

Mihael Vošnjak je ustvaril močno gospodarsko organizacijo z mrežo posojilnic, ki jih je leta 1883 združil v Zvezo slovenskih posojilnic s sedežem v Celju in danes velja za očeta zadružništva na Slovenskem.

Žig hranilnice in posojilnice v Domžalah

Reklamni oglas za hranilnico in posojilnico v Domžalah

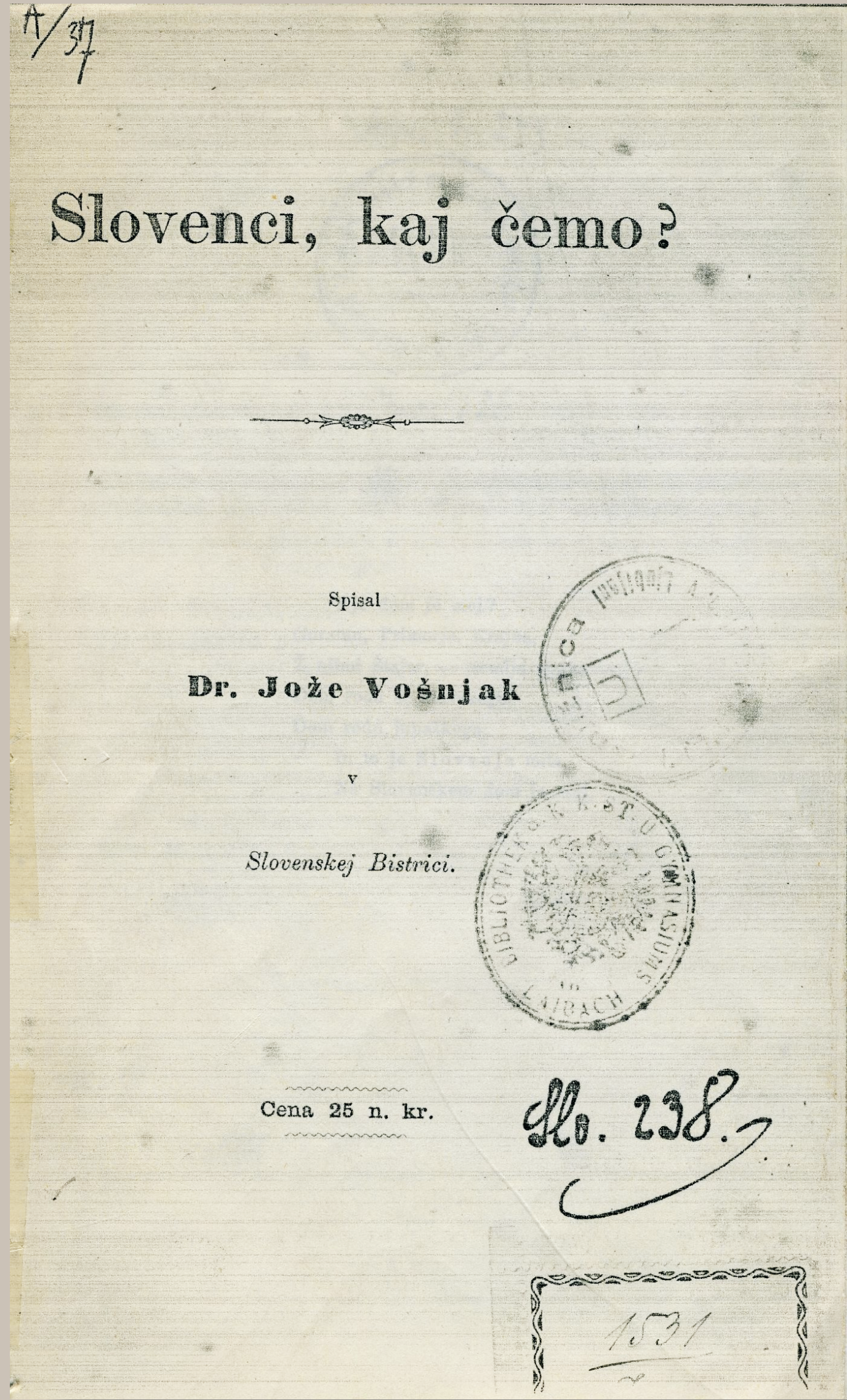
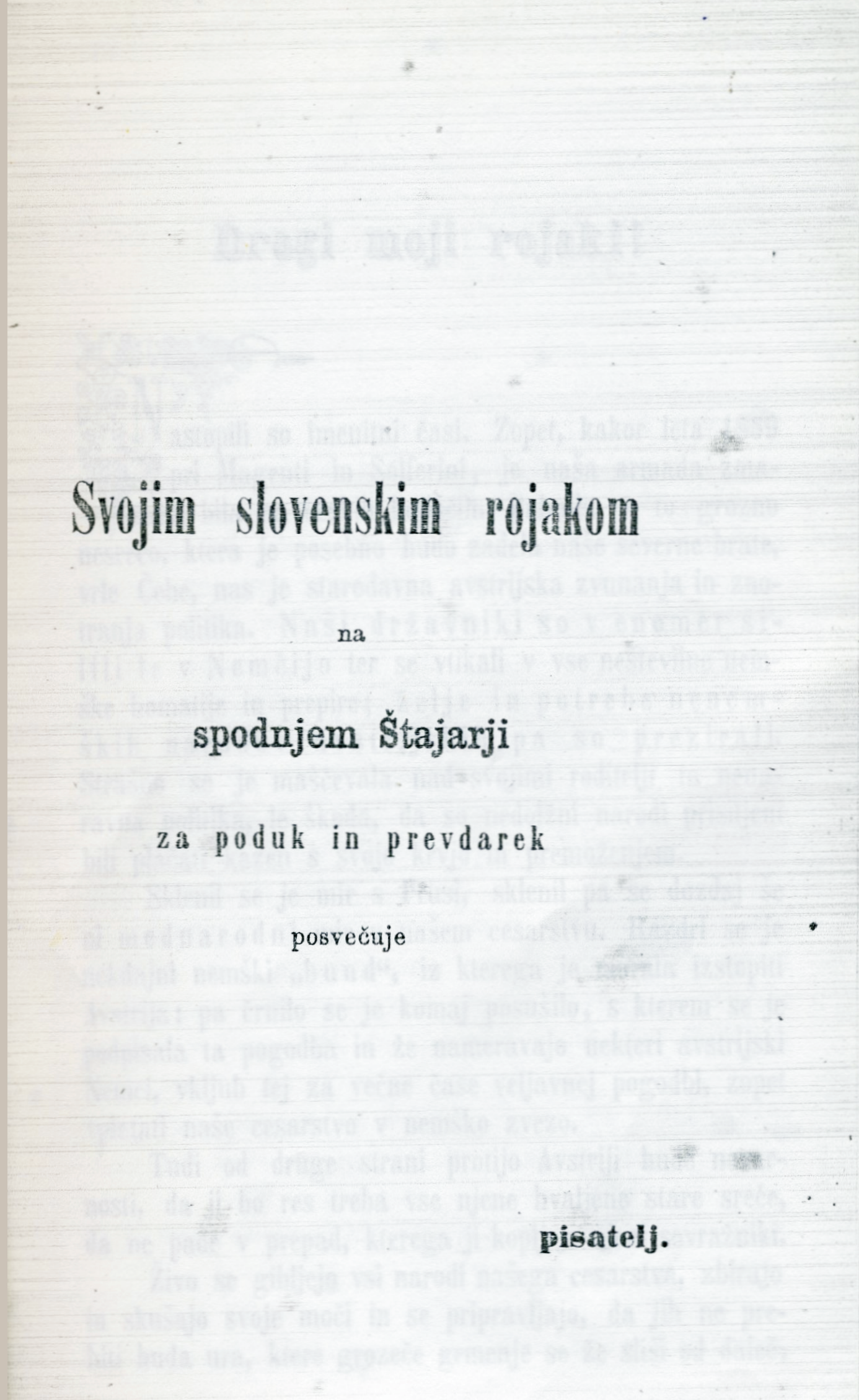

* V Letopisu Matice Slovenske za leto 1884 zapisal Josip Vošnjak

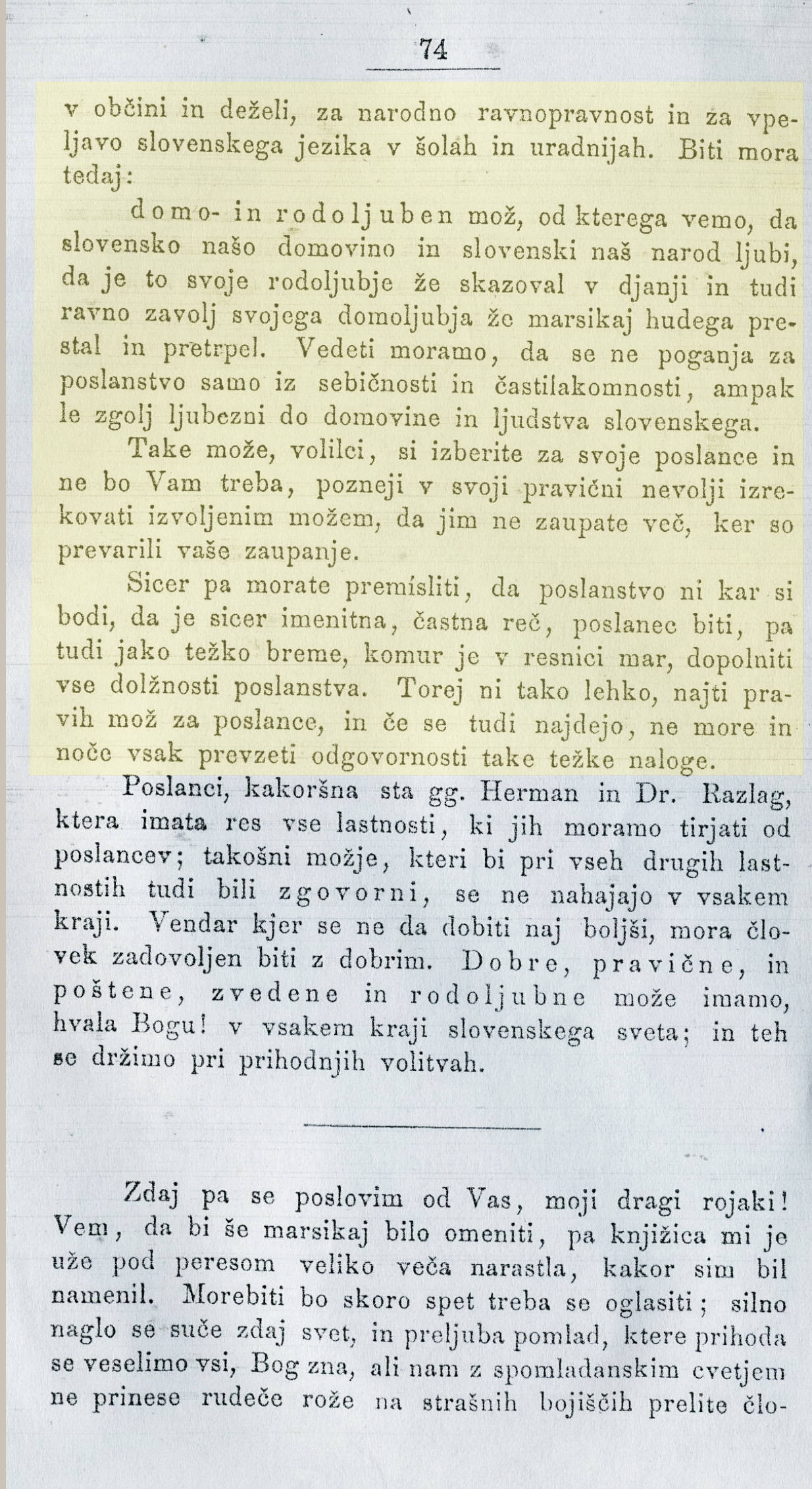
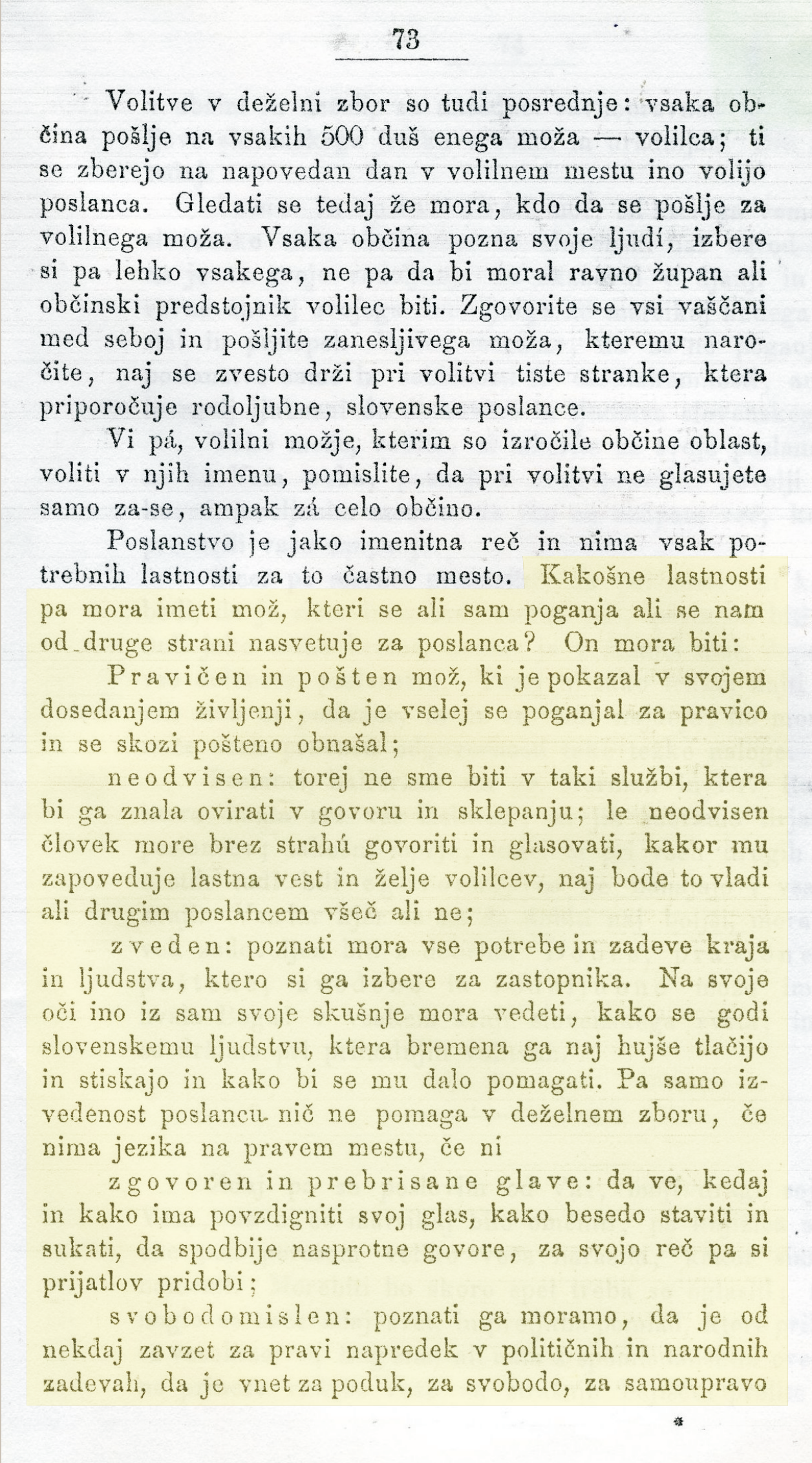
VOŠNJAK - NARODNI BUDITELJ, POLITIK

"Slovenci, kaj čemo?"

V političnem smislu se je zavzemal za avtonomnost občin, saj je le "svobodna občina podlaga svobodne države in pravi temelj samouprave" pa tudi za odpravo birokratskega vladanja, ki povzroča, da ljudje tonejo v vse večjo apatijo in da ljudstvo postaja "pokorna čeda brez vse lastne volje".

"Slovenci, kaj čemo?", naslovnica in posvetilo *

Kakšen naj bo politik *

Slovenci, Kaj čemo? je politična brošura, ki jo je izdal v samozaložbi leta 1867 in posvetil "svojim slovenskim rojakom na spodnjem Štajarji za poduk in prevdarek". Posebej izpostavljamo opis politika.

Poslanec v deželnem in državnem zboru

Josip Vošnjak se je vseskozi zavedal pomembnosti participacije Slovencev v deželnih zborih, ki so pomenili samoupravo na ravni dežele, zato je tudi sam kandidiral za deželnega (1867-1878 štajerski deželni poslanec, 1877-1895 kranjski deželni poslanec) in kasneje še za državnega poslanca (1873-1885 poslanec v dunajskem državnem zboru).

Zavzemal se je za združitev vseh Slovencev, razcepljenih na šest deželnih zborov, v eno samo upravno enoto ter za združitev vseh slovenskih pokrajin "pod eno najvišjo administrativno poglavarstvo" - Zedinjeno Slovenijo.

Deželni dvorec (današnji sedež Univerze v Ljubljani), kjer je zasedal kranjski deželni zbor, katerega član je bil petnajst let tudi dr. Josip Vošnjak (1877-1895). Od izvolitve 1878. leta je bil tudi ves čas član deželnega odbora.

* J. Vošnjak: Slovenci, kaj čemo?, 1867

** J. Vošnjak: Slovenci, kaj čemo?, 1867, str. 73-74